
Festival – a co dál?

TEXT: JIŘÍ VEJVODA

„Ujasněme si pojmy,“ říkával už před třemi staletími Voltaire. Tak tedy: řeč bude nikoli o jednom, ale o čtyřech festivalech. Pojítkem mezi nimi je skutečnost, že se ve své dramaturgii zabývají klasickou hudbou. Konají se každoročně a kromě města, regionu a státu je dotují především soukromí partneři. Trvají zhruba tři týdny, někdy déle; celkový počet koncertů se pohybuje kolem třiceti. Až do roku 2019 kromě českých dirigentů, sólistů, komorních souborů, symfonických orchestrů či pěveckých sborů přivázely na naše pódia i slavné či „aspoň“ zajímavé hudební hosty ze světa. Vedle toho, co je spojuje, však mezi nimi logicky existuje řada odlišností. Nejen v termínu konání; především v tom, v jakém kulturním, organizačním i finančním zázemí se konají.

Mezinárodní hudební festival Dvořákova Praha, foto: Martin Divíšek, archiv festivalu

Mezinárodní hudební festival Dvořákova Praha, foto: Martin Divíšek, archiv festivalu

Souhrnně nabízí vybrané festivalové kvarteto solidní vhléd do oblasti, kde má výlučné postavení Pražské jaro coby „rodinné stříbro“ státu, ale kde kromě velkých festivalů existuje dosud i překvapivě množství menších, regionálních či lokálních, které se za svou uměleckou úroveň nemusí stydět. Bylo by zajímavé je popsat všechny. Ale soustřeďuji se na ty, s nimiž dlouhodobě spolupracuji, a snad je proto dost dobře znám.

Dvořákova Praha

Podzimní protiváhou Pražskému jaru se stal MEZINÁRODNÍ HUDEBNÍ FESTIVAL DVOŘÁKOVA PRAHA. Koná se v září, což má výhodu z hlediska diváckého zájmu. Ti, kteří se v hlavním městě o klasickou hudbu zajímají, si od ní přes léto odpočinuli a s chutí se vrhají do nového víru tónů. Dvořákova Praha je zve do Rudolfiny, ale několik komorních koncertů se rok co rok odehrává rovněž v klášteře svatě Anežky.

Dramaturgie tohoto festivalu, za niž po Marku Vrabcovi zodpovídá intendant Jan Šimon, je obsahově bohatá, ale přehledně členěná do několika celků. Vlajkovou lodí je dílo Antonína Dvořáka, prezentované jak v rovině osvědčených děl typu Novosvětské, tak výlety do zapomenutých koutů skladatelovy tvorby, například uvedením interpretačně náročné opery Král a uhlíř. Komorní řada Dvořákovy Prahy má vždy svého kurátora,

který spoluvytváří její náplň a garantuje její úroveň: kromě hvězd české klasiky, jakými jsou Ivo Kahánek, Lukáš Vondráček či Radek Baborák, se kurátorství ujímají i osobnosti ze světa, namátkou Sharon Kam nebo Gil Shaham. Svěbytným projektem Dvořákovy Prahy je podpora mladých interpretů prostřednictvím debutového Dne D a nově převzetím mezinárodní soutěže Concertino Praga, na které spolupracuje s Českým rozhlasem. Rezidenčním orchestrem festivalu je Česká filharmonie.

Dvořákova Praha pořádá Akademie klasické hudby, vedená Robertem

Kolářem, a jejím generálním partnerem je prostřednictvím své Family Foundation podnikatel a filantrop Karel Komárek. Přesto rozpočet festivalu závisí také na prodeji a ceně vstupenek. Ta je poměrně vysoká, ale divákům se za ni nabízí prvotřídní kvalita. A náklady festivalu stoupají: nejen na speciální péči o sólisty, ale i na dopravu a kvalitní ubytování velkých orchestrů ze zahraničí.

Smetanova Litomyšl

Rovněž Bedřich Smetana má v České republice festival zaštitěný svým jménem. V Litomyšli coby skladatelově rodišti se klubal na svět už dávno před druhou světovou válkou, aby se pak o jeho vznik zasloužil další místní rodák, rozporuplný Zdeněk Nejedlý, v roli ministra kultury. Tudiž se po listopadu 1989 mohlo stát, že NÁRODNÍ FESTIVAL SMETANOVA LITOMYŠL převálcují dějiny nové doby. Že k tomu nedošlo, je zásluha tří postav místního kulturního života, jejichž profesionalitě pomáhá nadšení spolupracovníků. Starosta Miroslav Brýdl v 90. letech festival zachránil; Jan Pikna a Vojtěch Stříteský jej dovedně rozvíjejí z pozic ředitele a dramaturga. Cenné je, že všichni z Litomyšle pocházejí; jsou vnímáni jako osobnosti, na které je město hrdé. A za tři desetiletí vyprofilovali Smetanovu Litomyšl na umělecky nepochybnitelnou úroveň.

Národní festival Smetanova Litomyšl, foto: archiv festivalu

Mezinárodní hudební festival Český Krumlov, foto: Libor Sváček, archiv festivalu

Generálním partnerem festivalu je dlouhodobě Česká spořitelna, což tvůrcům programu nabízí možnost, jež mnoha projektům tohoto typu u nás chybí. Tedy plánovat program, náplň koncertů

v předstihu několika let. Přitom je to naprostým axiomem, zárukou kvality, protože ti nejlepší umělci ze světa i od nás mívají diář plný na tři čtyři roky dopředu.

Český Krumlov

Inspirativního prostředí historického města, zapsaného na seznam památek UNESCO, využívá kromě Smetanovy Litomyšle také MEZINÁRODNÍ HUDEBNÍ FESTIVAL ČESKÝ KRUMLOV. Rok 2021 mu přináší už třicáté výročí existence, během níž se může spolehnout na skvostné prostředí svých koncertů. Nejen na zámku a v přilehlé zahradě, výjimečně i v barokním divadle; také v Pivovarské zahradě, na terasách nad meandrem Vltavy, na náměstí a dalších místech. Samozřejmě že koncerty pod širým nebem v sobě mají zakódováno riziko v podobě nepříznivého počasí. Zvláště je-li vrtošivé. Například roku 2012 se na zkoušku k symfonické Poutě skladbám skupiny Queen snesla taková bouře, že hudebníci před lijákem sotva zachraňovali své nástroje a partitury; večer už byl vlídný, a dokonce slunečný, takže se příchozí rozčilovali, že akce musela být zrušena, protože celý areál byl nasáklý kubíky vody. A do Zámecké jízdárny coby největšího českokrumlovského sálu pod střechou by se zájemci nevešli.

Národní festival Smetanova Litomyšl, foto: archiv festivalu

Mezinárodní hudební festival Leoše Janáčka 2020, Carmina, foto: archiv festivalu

Festivalovým prezidentem je jeho zakladatel Jaromír Boháč. Z pražského pohledu bývá dramaturgii festivalu vytýkáno, že nabízí u nejnavštěvovanějších koncertů líbivou náplň a efektní vystoupení finančně náročných megahvězd typu Dominga, Cury, Flemingové či Chorostovského. Festival je ovšem podstatnou měrou závislý na zájmu turistů a také jeho letitý generální sponzor, pojišťovna Kooperativa, má kvůli svým VIP hostům zájem na příjemně znějícím repertoáru.

Festival Leoše Janáčka

Pod širým nebem se nově zčásti odehrává také MEZINÁRODNÍ HUDEBNÍ FESTIVAL LEOŠE JANÁČKA, donedávna Janáčkův máj. Jakkoli je jeho hlavním sídlem ostravský Dům kultury, který se má v nejbližších letech dočkat famózní dostavby v podobě nového koncertního sálu, pořádá díky nedávné fúzi s festivalem Janáčkovy Hukvaldy také vystoupení v tamní kouzelné oboře. Například letos koncertní provedení slavné Orffovy kantáty Carmina Burana.

Oproti třem výše zmíněným festivalům se ostravský dosud odehrává v odlišných poměrech a souvislostech. Ostrava se sice už dlouho mění z města uhlí na město kultury, ale zájem o klasickou hudbu včetně schopnosti zaplatit vyšší vstupné je limitován kupní silou obyvatelstva. Respektive právě té části, která si v tzv. vyšší kultuře libuje. S tím souvisí i liknavý zájem místních sponzorů, kteří si k MHF Leoše Janáčka zatím nenašli cestu. Zásadní tíha výdajů proto spočívá na městském magistrátu, který naštěstí vede múzický manažer Tomáš Macura. Ani on to ale nemá v Ostravě snadné, pokud chce investovat právě do klasické hudební kultury. Svízelné je to i s místním letištěm, sice hrdě pojmenovaným po Janáčkově, ale tak nevytíženým, že zahraniční účastníci vesměs přilétají přes Katovice.

Přesto se festivalovému minitýmu pod vedením ředitele Jaromíra Javůrka a čestného prezidenta Ivana Ženatého daří úspěšně přivážet nejen českou interpretační špičku včetně pěvců Adama Plachetky či Petra Nekorance, ale také objevy ze světa. Třeba i velký symfonický orchestr z jihofrancouzského Toulouse. Rezidenčním orchestrem MHF

Leoše Janáčka je Symfonický orchestr Českého rozhlasu.

Tady by článek končil, pokud by byl napsán v únoru 2020. Z pohledu léta či podzimu téhož roku je ovšem situace odlišná. Tak jako celá tzv. živá kultura v zemi ocitly se i hudební festivaly ve stavu vážného ohrožení. Rok 2020 je pro ně bez nadsázky katastrofou. Buď své akce ruší, nebo přesouvají na pozdější termíny v naději, že se uskuteční v důstojné podobě a snesitelném finančním rámci.

Ďábel je ovšem v detailech. Zahájit prodej podzimních vstupenek v květnu se podobá sázce do loterie. Kolik jich prodát – a jak to bude za pár týdnů? Je nutno držet rozestupy mezi sedadly s tím, že později budou zrušeny? A kolik lidí přijde v rouškách a v obavách o zdraví? Pokud málo, co na to sponzoři, kterým se v jejich vlastním podnikání přestává dařit? Jeví stát skutečný zájem o kulturu, a pokud ano, má na něj finančně?

Mnoho festivalových pořadatelů i partnerů si proto láme hlavu klíčovou otázkou dneška: co dál? ☒